

Sistem içinde 'din eğitimi'nin yeri

Ali Bulaç
09/07/2012

İslam kelamı ve tefekkürünün sahih geleneği içinden bakıldığında "Tanrı"nın zatı ve tabiatı" üzerinden çıkan teoloji manasındaki "ilahiyat"ın meşru bir temeli olmadığı gibi, İslamî ve laik bir devletin bütün topluma empoze edeceği genel, standart ve tanımlanmış bir "din eğitimi" kaygısı ve görevi de yoktur.

"Din eğitimi" esas itibarıyla "Hıristiyani/Avrupalı çağrışımı" olan laik bir bilgi, eğitim ve hayat tasavvurunun ürünüdür. Bir kutbunda "laik/seküler-profan" bir dünya, karşıt kutbunda "din/kutsal" bulunmaktadır.

Konunun kelami teorik tartışması bir yana, "din eğitimi"nden kastedilen bir dinin bütünü hakkında bilgi vermek ise bunun "din eğitimi"yle gerçekleşmesi şu dört noktadan dolayı düşünülemez:

- 1) Böylesine kapsamlı bir öğretme işi haftada birkaç saatte sağlanamaz.
- 2) Bir dinin içinde tarihte teşekkül etmiş bulunan farklı mezhep mensuplarının, standartlaştırılmış bilgilere itirazları olabilir.
- 3) Gayrimüslimler, liberaller, sol veya ateist aileler çocuklarına din eğitimi vermek istemeyebilir.
- 4) Laik devlet, "din eğitimi" üzerinden esasında dindarları sekülerleştirmek istediğinden "din eğitimi"ne muamelat ve ukubat konularını dahil etmez; eğitimle hükümleri geri plana itilmiş, şeriatsız ve cihadsız bir din algısını yerleştirmeyi hedeflemektedir.

Böyle olmakla beraber çocuklarına "din eğitimi" verilmesini isteyenler de haksız değildir. Zira modern devlet -Türkiye örneğinde olduğu gibi- eğitim üzerinde tekel kurmuş, Tevhid-i Tedrisat Yasası'yla sadece TSK'ya özerk eğitim istisnası tanımıştır. Böyle olunca aileler haklı olarak çocuklarına devlet sistemi içinde din eğitimi verilmesini talep etmektedirler.

Bilinçli ailelerin muradı "din eğitimi"yle sağlanabilecek gibi değildir. Çünkü sahih gelenekte bugün "din eğitimi"nden ana hatlarıyla anlaşılan "itikad, ibadet ve temel ilm-i hal" bilgileri ya aileler ya da mahalle mektepleri, hocalar tarafından veriliyordu. Kapsamlı, derinlemesine; varlık, insan ve anlam arayışları konusunda İslam'ın neler söylediği öğretilcekse, bunun Kur'an bilgisi, tefsir, hadis, fıkıh, kelam, tasavvuf, mezhepler tarihi, felsefe, İslam sanatları ve edebiyat gibi hayli geniş yelpazeyi içine alması gerekir. Laik devlet, referans aldığı Batı Aydınlanması dolayısıyla fizik-

metafizik, iman-akıl, din-felsefe, kutsal-profana, din-dünya, vahy-akıl, din-devlet, özel alan-kamusal alan ayrımı dolayısıyla buna izin vermez. Modern devletin eğitimden amaçladığı laik-seküler bir hayat tarzını mümkün kılacak yurttaşı eğitmek, fizikî gerçekliği değiştirecek bilimsel ve teknolojik formasyonu gelişmiş zekâları çoğaltmak, tabiatın kaynaklarını daha yüksek düzeyde kullanılabilir hale getirmek, tabiat olaylarının "nasıl" cereyan ettiğini keşfedip yeni tabiat cereyanlarının önünü açmaktır. Din, ahiret, yaratılışın anlamı, Allah'a kulluk, takva, ahlakî erdemler, manevî kemal ve ahsen-i takvim üzere yaratılan insanın gerçekten eşref-i mahlukat olmasını sağlamak, kısaca "iyi insan" modern eğitimin amacı değildir.

Uzun vadede şöyle olabilir: Dinin itikat, ibadet, ahlak ve genel ilm-i hal bilgileri ile ibadetlerin uygulamalı olarak öğretilmesi işi ailelere veya serbest mahalle hocalarına bırakılmalı, bu arada ilköğretimden yükseköğrenime kadar uzanacak zincirde okullar veya tamamen isteğe bağlı geleneksel medrese sistemine göre İslamî ilimleri öğretmeyi hedeflemiş sivil kurum ve kuruluşlara yasal imkânlar tanınmalıdır. Her din, mezhep ve cemaat grubu, laik felsefe-inanç topluluğu her ne öğretmek istiyorsa özgür olmalı; devlet sadece hastane, çocuk yuvası, öğrenci yurdu, otel açmak isteyenlere şart koştuğu fizikî standartların yerine getirilmesini istemekle yetinmeli, sadece denetim ve gözetim yapmalıdır.

Modern krizi atlatmanın ve İslam dünyasının uyanışının da yolu, "devlet veya özel okullar" değil, modern eğitim felsefesinin sorgulanması, öğretimin hem kurumsal, hem yönelimleri ve müfredatıyla sivilleştirilmesidir. Devletten "din eğitimi" talep etmekle yetinen muhafazakâr-dindarlar, bid'at olarak ürettikleri kandil geceleriyle kutsalı gösteriye dönüştürmekle yetinip, diğer geceleri diledikleri gibi yaşama talepleriyle örtüşen modern bir tuhaftır.